

М. НЕНАДИЋ, А. ЈАНИЋИЈЕВИЋ
Ветеринарска станица — Пљевља

Резултати уништавања путујућих ларви угрка екстерном примјеном двопостотног раствора негувона*

Увод

Уништавање ларви угрка одувијек је занимало ветеринаре и индустрију коже: прве због посредних штета које угрк причињава говедарству, друге због непосредних губитака приликом прераде оштећених говеђих кожа чија је вриједност смањена и до 50%.

Штете које угрк наноси југословенском сточарству и привреди у цјелини износили су аутори како предратних, тако и послератних стручних публикација. Ми ћемо неке од тих података навести да бисмо подсјетили на проблем који још постоји, а уједно и поздравили настојања оних који се баве питањем уништавања, у првом реду мигрирајућих ларви угрка.

Године 1930. угрк је у Југославији оштетио 25% говеђих кожа. Стога је за потребе кожарске индустрије било увезено из иностранства говеђих кожа у вриједности од 194 933 754 д. Ситуација није била боља ни 1939. године, када је угрк причинио само говеђим кожама 221 344 730 динара штете (Бауер, 1950).

Стање у вези са угрком и штете које он наноси није се пуно измијенило у нас ни после другог свјетског рата, тако да губици на оштећеним кожама угрком износе само за једну годину 108 милиона динара (Невенић, 1955). Низ објављених података говори да угрк напада говеда у читавој Југославији. Тако је, на примјер, у Новом Пазару угрком инвадирано 80% говеда (Живановић, 1952). На Косову и Метохији ларва се региструје код

* Рад на овом проблему финансирао је предузеће „ЦЕНТАР-КОЖА“ у Титограду.

10—40% говеда (Мекули, 1958). У струмичком срезу нађено је говеда са угрком од 11,3 до 75,25% (Ангеловски, 1955).

Податке из Црне Горе (са Кланице у Титограду) даје Рогошић (1955) по коме је угрк установљен код 12% закраних говеда. У срезу ваљевском инвадираност говеда угрком по појединим мјестима кретала се од 3,67 до 45,06% (Дивљановић, 1956). У Шиду су говеда инвадирана угрком у 10% случајева (Рукавина, 1944). На Кордуну је 58% претражених говеда имало угрк (Дрежанчић, 1960). Семберија је током 1955. и 1956. године код 95% подмлатка и пашне товне стоке имала угрк (Павловић, 1958).

Податке о распрострањености угрка код говеда у Хрватској износи више аутора. Жуковић (1952) наводи да је од укупно откупљених говеђих кожа 1950. године било угрком оштећених 9,1%. Процент оштећених кожа се 1951. године попео на 10,4. Међутим, према Вражићу (1960) личинкама *H. bovis* и *H. lineatus* у Хрватској је инвадирано од 5 до 80% говеда.

Из само једног дијела података које смо цитирали може се видјети да је угрк већ давно превазишао пажњу нашег евидентирања и регистровања, и да озбиљност штета које наноси нашем говедарству и индустрији коже захтијева његово планско и на широком фронту систематско уништавање.

Досадашњи радови

Ларве угрка су се у Југославији уништавале механички (вађењем пинцетом и истискивањем руком) или хемијски (препаратима на бази ротенона и парадиклорбензола). Међутим, обадвије ове методе прекидају циклус развоја угрка уништењем ларви послје бушења говеђих кожа и причињене штете. На ларве у миграцији овим путем и начином није се могло дјеловати. Стога се непосредно послје другог свјетског рата у иностранству пришло истраживању низа органско-фосфорних препарата који су имали високу ларвицидност. Резултате и приказ ових истрага дали су Делић са сарадницима (1963) и Кутлеша (1963), па се на то поглавље овом приликом нећемо освртати.

У приступачној домаћој литератури нема пуно података о употреби и ефикасности органско-фосфорних препарата као хиподерма ларвицида. На подручју Слуња 1959. године је Негувон даван говедима перорално. Исто тако су у Словенији говеда третирали Негувон перорално у 1961. години. Исте године је један дио говеда на ПД „Пљевља“ у Пљевљима лијечен пероралним давањем Негувона. Резултати покуса нијесу публиковани иако су дали задовољавајуће резултате у смањењу ларви угрка код третираних животиња.

Прва систематска истраживања о ефикасности неких органско-фосфорних препарата као хиподерма-ларвицида проводе у

нас Делић (1963), Рукавина (1964), Муфтић и Кутлеша са Марићем (1963).

Делић са сарадницима, поред пероралне примјене Негувона, третирао је говеда и екстерно 2% раствором Негувона, трократно са по 200 см раствора, и то само са десне стране леђа док је лијева страна говеда остала за контролу. Утрљавање Негувона аутори су вршили у марту и априлу 1963. године, а у вријеме када су ларве утрка већ масовно биле под кожом третираних говеда, причињавајући познате штете.

Кутлеша је са Марићем органофосфорним препаратом дјеловао на ларве у миграцији третирајући говеда 2% раствором Негувона у количини од 0,5 до 1 литар. За разлику од Делића и сарадника, ови су то вршили у новембру 1963. године.

Аутори су покус извели у јесен с обзиром на ларве у миграцији које, према извјештајима страних аутора (Росенбергер (1960), Bolle и др.), могу довести до пареза и нежељених компликација ако их ларвацидна средства (Негувон) усмрте у вријеме њихова боравка у кичменом каналу. Стога је екстерна апликација раствора Негувона извршена прије уласка ларви у кичмени канал, временски најкасније до краја новембра.

И једни и други аутори су имали добре резултате. Код Делића и сарадника проценат уништења ларви утрка под кожом износио је 85,5%. Кутлеша и Марић су у свом огледу имали смањење ларви утрка у односу на контролну групу од 89 до 98,40%.

Власти рад

У нашем огледу употријебили смо Негувон (Dipterex, Bayer L 13/59), производ фабрике Bayer Leverkusen. То је познати бијели прашак, слабог мириса, добро топив у води, са особинама ресорпције, брзе разградње и излучивања из тијела (у року од 9 сати).

Одлучили смо се на екстерну употребу 2% раствора Негувона због његове веће токсичности у интерној пероралној примјени (настајање у преджелуцима неких токсичних спојева) као и дјелимичне разградње једног дијела активне супстанце у средини преджелудаца. У екстерној примјени Негувона свега тога нема. Поред тога, Негувон екстерно дјелује и на ектопаразите (крпеље, уши и инсекте).

Постављајући оглед, имали смо за циљ слиједеће:

1. Третирати екстерно говеда са 400 см 2% раствора тоглог Негувона (једнократно, двократно и трократно) у децембру текуће и јануару наредне године, и провјерити наводе страних аутора (Rosenberger, Bolle и др.) о појавама пареза код говеда третираних Негувоном у мјесецима када се ларве утрка налазе у кичменом каналу (децембар и јануар).

2. Провјерити да ли је за уништење ларви угрка у миграцији довољно једно екстерно третирање 2% раствором Негувона у количини од 400 ссм по једној животињи, без обзира на њену величину и старост, или говеда за осјетно смањење ларви угрка треба третирати 2, односно 3 пута истом количином и раствором Негувона, у размаку од по 15 дана.

3. Испитати колико ће иста количина и раствор Негувона у екстерној примјени смањити број угрка код племените стоке у односу на домаћу бушу.

За оглед и контролу одабрали смо двије групе говеда.

Г р у п а I — јунице монтафонске и источнофризиске расе, од 2 године живота, са пољопривредног добра „Пљевља“ у Пљевљима.

Г р у п а II — говеда шароликог расног састава у којима доминира домаћа буша, од 1 до 5 година, из села Подрогатца, крај Пљеваља.

Јунице пољопривредног добра „Пљевља“ нијесу током прољећа, љета и јесени шталски држане, већ су се налазиле на пашњацима села Глибаћа. Исто тако и говеда из села Подрогатца била су свакодневно на паши.

Све јунице пољопривредног добра „Пљевља“ које смо узели у оглед, биле су стеоне — у 4. до 5. мјесеца.

Раствор Негувона (кристали, паковање од по 100 грама) правили смо у топлој води непосредно прије третирања животиња. Прије сваке апликације Негувона, евидентирали смо на леђима говеда све израслине или квргама сличне избочине, како би их касније могли упоредити са налазима из контрола у марту и другим мјесецима. Утрљавање препарата вршено је гуменим сунђером и руком на којој се налазила заштитна гумена рукавица. Количину од 400 ссм Негувона утрљавали смо једној животињи током 5 минута, дуж леђа — од коријена репа до предњег руба лопатице. Утрљавање топлог раствора Негувона говеда су мирно подносила.

Огледна говеда I и II групе третирали смо први пут 2% раствором Негувона (400 ссм) 17. децембра 1963. године.

По други пут третирано је 31. децембра 1963. године из I групе 13 говеда а из II групе 14 говеда.

По трећи пут третирали смо 15. јануара 1964. године 6 говеда I групе и 7 говеда II групе.

Сва три третмана говеда извршена су истим раствором и истом количином Негувона.

Резултате добијене постављеним огледом износимо, ради боље прегледности, табеларно са напоменом да је у табели изоставаљено посебно приказивање једнократног, двократног и трократног третмана говеда због приближно добијених резултата.

РЕЗУЛТАТИ ЕКСТЕРНОГ ТРЕТИРАЊА ГОВЕДА 2% ТОПЛИМ РАСТВОРОМ НЕГУВОНА

Вријеме третирања 2%, раствором Негувона	Резултати прегледа											
	3. III 1964.			9. IV 1964.			2. V 1964.			2. VII 1964.		
Број Говеда	инвазирано говеда	укупан број урка	Број урка по инваз. животињи	смањене урка у %	инвазирано говеда	укупан број урка	Број урка по инваз. животињи	смањене урка у %	инвазирано говеда	укупан број урка	Број урка по инваз. животињи	смањене урка у %
17. XII 63. А: 20	—	—	—	100,0	2	2	1	97,01	1	5	5	80,54
Б: 20	—	—	—	100,0	1	1	1	87,80	1	2	2	62,75
15. I 1964. А: 10	8	100	12,5	—	9	302	33,5	—	10	257	25,7	—
Б: 24	3	4	1,33	—	15	123	8,2	—	19	102	5,37	—
Контролна група	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17. XII 63.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31. XII 63.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15. I 1964.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Контролна група	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

А: Оглед I — пољопривредно добро „Пљевља“
Б: Оглед II — село Подрогатац

Из табеле се може видјети да смо први контролни преглед извршили 5. марта 1964. године. Том приликом није регистрован ни један налаз угрка код третираних говеда па је у односу на контролне групе смањење ларви код третираних животиња било за 100%.

Наредни контролни преглед од 9. априла 1964. године регистровао је угрке и код третираних говеда, како I, тако и II групе. Добијени резултати су више него задовољавајући јер је у I огледној групи (племенита говеда) број угрка смањен за 97,01% а у II за 87,80%. Овај преглед је показао да је 9 јуница I контролне групе имало 302 угрка под кожом а 15 говеда II контролне групе само 123 типичне кврге.

Контрола из маја 1964. године показала је смањење угрка у односу на контролну групу за 80,54% код I групе и за 62,75% код II.

Четврти и посљедњи контролни преглед извршен у јулу 1964. године регистровао је смањење угрка код третираних I групе за 55,2% и код групе II за 100%.

Евидентирање угрка током контролних прегледа показало је да до максималне појаве типичних кврга угрка под кожом долази у априлу. У мају и јулу (вјероватно и у јуну) нађено је мање типичних кврга са угрком, јер је један дио ларви у то вријеме био напустио домаћина. Налаз ожиљака, напуштених поткожних лежишта ларве угрка евидентирали смо али их нијесмо приказали као налаз ларви угрка.

За читаво вријеме огледа нијесмо примијетили никакве пропратне симптоме који би говорили да је Негувон у нашој примјени изазвао код третираних животиња пролазне интоксикације нити су се, пак, јавиле парезе и парализе екстремитета. Нијесу примијећене никакве сметње ни у вези са стеоношћу јуница племенитих пасмина ни домаће буше.

У огледној групи I инвадирано угрком била су само 2 говеда: једно је третирано само једанпут са 2% раствором Негувона (400 см) док је другом Негувон аплициран сва три пута.

У II огледној групи само је једно говедо, третирано 2% раствором топлог Негувона, било инвадирано ларвама угрка.

Током сва четири контролна прегледа запазили смо да је број угрка под кожом племенитих говеда био много већи од нађених кврга угрка из II групе (домаћа буша).

Разматрања

Анализе добијених резултата показују да је екстерна примјена 2% топлог раствора Негувона у количини од 400 см по једном говеду, без обзира на године живота и величину животиње, дала одличне резултате јер је у једнократном исто као

и у вишекратном третирању исте животиње довело до смањења ларви угрка у односу на контролну групу — од 87,80 до 97,01%.

Процентуално бројно смањивање угрка у контролама од маја и јула 1964. године у односу на резултате из априла 1964. не треба ни у ком случају тумачити као неефикасност 2% раствора Негувона. Налаз ожиљака који су остали на кожи после изласка ларви угрка у контролама од маја и јула евидентирали смо али их нијесмо приказали као налаз угрка, јер би тако један угрк био приказан два пута. Да су ожиљци нађени у контролама од маја и јула 1964. године приказани као ларве угрка, процентуално нестајање угрка код третираних животиња у односу на контролне групе не би било мање приликом треће и четврте контроле.

У разматрању добијених резултата могу се комотно апстраховати налази треће и четврте контроле јер су довољна два термина: појава првих типичних кврга угрка под кожом говеда и њихов максимални налаз, који је, као што смо установили, у нашем случају везан за април.

Постављајући оглед, намјерно смо одабрали једну групу племенитих говеда (монтафонац и источнофризијац) и — на супрот њима — домаћу бушу, да бисмо провјерили дјеловање раствора Негувона на ларве угрка код једне и друге групе говеда која је током године живјела под сличним теренским условима и могућностима за инвадирање. Запажено је да су исти раствор и количина Негувона процентуално више смањили број угрка код племените стоке него код домаће буше. Упоредо са тим, примјећено је да је више говеда племените пасмине инвадирано већим бројем угрка и да се то у односу на бушу показује као 33,5:8,2 угрка по једној инвадираној животињи.

На налазе типичних кврга угрка нијесу утицала евидентирања; атипичних уздигнућа коже без отвора, мањих квржица са влажном крастом и друге сличне промјене на кожи настале као реакција на увод инсеката или као оштећења друге непаразитске природе.

Као узрочник хиподермоза говеда детерминирали смо ларву *H. bovis*.

Налазом из мјесеца априла 1964. године установљено је код 24 контролна инвадирана грла 425 угрка под кожом, на супрот 3 угрка код 3 третиране животиње. Тај податак јасно показује да је Негувон, било како аплициран у погодном вријеме, у стању да скоро 100% уништи ларве у миграцији, што потврђује његову одличну ефикасност органофосфорног хиподерма-ларвицида.

З а к љ у ч ц и

1. Једнократна, исто као и двократна и трократна екстерна примјена 2% топлог раствора Негувона у количини од 400 ccm по једној животињи ефикасно убија ларве угрка у миграцији и смањује број угрка у односу на контролну групу: код племенитих говеда за 97,01%, код домаће буше за 87,80%.

2. Говеда третирана екстерно 2% раствором топлог Негувона у количини од 400 ccm (један, два и три пута) у мјесецу децембру текуће и јануару наредне године, нијесу показала ни у једном случају знаке интоксикације нити се, пак, појавила парализа или пареза екстремитета.

3. Иста количина 2% раствора топлог Негувона ефикасније дјелује на мигрирајуће ларве угрка код говеда племените пасмине него код говеда домаће буше (97,01% : 87,80%).

4. Као узрочника хиподермозе говеда детерминирали смо ларву *H. bovis*.

RESULTATE DER VERTILGUNG DER LAUFENDEN LARVEN DER HYPODERMA UNTER DER EXSTERNANWENDUNG DER ZWEIPROZENTIGEN NEGUVONAUFÖSUNG

M. NENADIĆ A. JANIĆIJEVIĆ

1. Die einmalige wie auch zwei- und dreimalige Exsternanwendung der zweiprozentigen warmen Neguvonauföfung in der Menge von 400 ccm. vertilgt wirksam die laufenden Larven der Hypoderma und verkleinert die Zahl der Hypoderma im Verhöltnis zur Kontrolgruppe bei der edlen Rasse der Rindern für 97,01% und bei der Hausrindern (Buscha) für 87,80%.

2. Die Rinder, die mit der zweiprozentigen Neguvonauföfung in der Menge von 400 ccm. (einmal, zweimal und dreimal) in dem Monat Dezember des laufenden und Januar des nächsten Jahres untersucht wurden, zeigten in keinem Fall die Intoxikationszeigen und brach auch nicht die Paresse oder Paralyse der Exstremitäten aus.

3. Die gleiche Menge der zweiprozentigen warmen Neguvonauföfung hat eine stärkere Wirkung auf die laufenden Hypoderma-Larven bei den Edlenrindern als bei den Hausrindern (97,01% : 87,80%).

4. Als Erreger des Hypodermosis der Rinder sind Larven des *Hypoderma bovis* festgestellt worden.

Л И Т Е Р А Т У Р А

1. Ангеловски Т.: Неки подаци о најважнијим инвазионим болестима у НР Македонији — „Вет. гласник“ 1953, 5, 356.
2. Вауег Z.: Економска важност сузбијања угрка — „Ветеринар“, Загреб, 1950, 275.
3. Делић С. и сарадници: Примјена „Негувона (Bayer) у сузбијању ларви угрка — „Veterinaria“, 1963, 4, 509.
4. Дивљановић Д. и сарадници: Распрострањеност хиподермозе код говеда у срезу Ваљево — „Сточарство“, 1956, 3—4, 140.
5. Дрежанчић И. и сарадници: Инвазионе болести говеда на Кордуњу — „Сточарство“, 1960, 9—10, 467.
6. Кодрња Е. и сарадници: Допринос сузбијању угрка, Билтен СВС НРХ, 1958, 7—8, 13.
7. Кутлеца И. и сарадници: Истраживања о хиподерма-ларвицидном дјеловању неких органосфорних препарата аплицираних на различите начине — „Вет. гласник“, 1963, 12, 1015.
8. Мекули Е.: Прилог раширености паразитарних болести домаћих животиња на Косову и Метохији — „Зборник Вет. завода“, Приштина, 1958, II.
9. Михајловић С.: Ветеринарска служба Југославије у 1958. и 1959. години — „Вет. гласник“, 1960, 8, 617.
10. Микачић Д.: Паразитске инвазије и наше сточарство — „Сточарство“, 1948, 5, 113.
11. Микачић Д.: Сузбијање паразита домаћих преживача — „Сточарство“, 1957, 7—8, 335.
12. Микачић Д.: Сузбијање угрка ради постизања бољих квалитета коже — „Сточарство“, 1958, 3—4, 231.
13. Невердић В.: Инвазионе болести и њихово сузбијање — „Вет. гласник“ 1955, 1, 36.
14. Павловић Р.: Прилог познавању паразитних инвазија у Семберији — „Veterinaria“, 1958, 1, 131.
15. Рогошић Д.: Неколико података о неким инвазионим болестима у НР Црној Гори — „Вет. гласник“, 1955, 11, 807.
16. Rosenberger G.: Sprühbehandlung mit sistemisch Mitteln zur Dasselbekämpfung, DTW, 1959, 20, 549 — 554.
17. Rosenberger G.: Vergleichende Versuche mit dem Neguvon-Sprüh- und rücken-Waschverfahren im Frühjahr zur Dasselbekämpfung, DTW 1960, 20, 558—560.
18. Рукавина Ј.: Сточне наметљичке болести на подручју шидског котара — „Вет. вјестник“, 1964, 1—2, 14.
19. Светличић Б.: Органски „осфорни спојеви — нова средства у борби против хиподермозе — „Зборник II конгреса вет. Југ“, Београд, 1960, 513.
20. Живановић Д.: Распрострањеност угрка у дежевском срезу — „Вет. гласник“ 1952, 9—10, 606.
21. Жуковић М.: Морфологија и биологија поткожних стадија *Hypoderma bovis* (de Deer, 1778) и *Hypoderma lineatum* (de Villers, 1778) Вет. архив“, 1952, 5—6, 194.
22. Вражић О.: Сузбијање хиподермозе у НР Хрватској — „Зборник II конг. ветеринара Југ.“, Београд, 1960, 515.
23. Winterhalter M.: Сузбијање паразитских инвазија — „Вет. гласник“, 1955, 3, 214.

Информације

ЗАКЉУЧЦИ XV ГОДИШЊЕ СКУПШТИНЕ ДРУШТВА ВЕТЕРИНАРА И ВЕТЕРИНАРСКИХ ТЕХНИЧАРА ЦРНЕ ГОРЕ

Дана 28. III 1964. године Друштво ветеринара и ветеринарских техничара СР Црне Горе одржало је своју XV годишњу скупштину и на истој — поред друштвеног рада у 1963. години — разматрало и досадашњи рад ветеринарске службе у нашој републици, као и задатке који стоје пред овом службом у оквиру Седмогодишњег плана развоја сточарства, па су после реферата и дискусије донесени следећи

ЗАКЉУЧЦИ

I

Анализирајући рад Друштва у 1963. години, Скупштина констатује да су подружнице могле боље радити, али да је Управни одбор Друштва показао довољно активности, што се види из наведених података. На шест састанака одржаних у току године Управни одбор се бавио разматрањем следеће проблематике: спровођење закључака са претходне годишње скупштине; питање рада подружница; питање формирања и расподеле личних доходака у ветеринарским станицама; учешће ветеринарске службе у Седмогодишњем плану развоја пољопривреде; стручно усавршавање ветеринарског кадра; извјештаји са састанака Главног и Извршног одбора Савеза друштава ветеринара и ветеринарских техничара СФРЈ итд.

Управни одбор је разматрао и нацрте Републичког устава и статута општинских скупштина и, у жељи да се и ветеринарској служби даде одговарајуће мјесто у овим основним прописима, доставио је — у том смислу — Уставној комисији и комисијама за израду општинских Статута писмене примједбе у виду предлога.

Управни одбор је такође извршио и низ других задатака: организовао је тродневни семинар из паразитологије; савјетовање о питањима ветеринарске инспекције; заказивао је састанке подружница због одређених питања; израдио је нацрт Статута Савеза друштава ветеринара и ветеринарских техничара СРЦГ, Пословник Извршног одбора и Правилник о материјалном и финансијском пословању, а обавио је и низ других послова и зада-

така у вези са одржавањем Годишње скупштине Друштва на којој је оно реорганизовано у Савез друштава ветеринара и ветеринарских техничара СР Црне Горе.

II

Резимирајући развој ветеринарске службе у СРЦГ од 1945. године до данас и резултате које је она постигла у том периоду, на скупштини је са задовољством констатовано да су ти резултати — и поред извјесних слабости које су неизбјежно морале пратити рад ове службе — очигледни и убједљиви, што се најбоље види из сљедећих података. У овом периоду подигнута је 21 ветеринарска амбуланта, затим двије индустријске и више комуналних кланица, Центар за вјештачко осјемењавање стоке и Ветеринарска дијагностичка станица, основано је 18 општинских ветеринарских станица и школовано око 20 ветеринарских техничара и преко 30 ветеринара, који представљају први ветеринарски кадар у нашој републици.

Са расположивим стручним кадром ветеринарска служба је за посљедњих 10 година цијепила против сточних зараза, лијечила и прегледала 3 125 680 животиња — три пута више од укупног броја свих животиња по врстама колико их укупно има у Републици. Осим тога, служба је за то вријеме остварила чист приход од 300 000 000 динара, тј. преко 6 600 000 динара по једном стручњаку.

III

Скупштина је разматрала најважније задатке који јој предстоје у оквиру Седмогодишњег плана развоја пољопривреде у нашој републици, па, с тим у вези, сматра да ветеринарске станице, инспекција и све ветеринарске установе морају посветити највећу пажњу заштити и унапређивању сточарства у наредном периоду. Посебна пажња мора се посветити високопроизводним запатима говеда, свиња и живине на погонима који ће се основати на новоосвојеним површинама друштвеног сектора у околини Титограда, Даниловграда и на неким другим подручјима. Ово ће захтијевати од ветеринара који ће радити у специјализованој сточарској производњи, да се на вријеме оспособе за обављање оних стручних послова које намеће, таква производња а то ће рећи да они морају претходно упознати такву производњу у специјализованим погонима других република.

Како се гро сточарства налази на индивидуалном сектору, и како су потребе за месом и млијеком из дана у дан све веће, Скупштина сматра да би ветеринарске станице требале да проналазе и разрађују нове видове дјеловања ради унапређивања сточарства кроз кооперацију, као што су већ почеле да раде неке ветеринарске станице.

IV

Разматрајући питање вјештачког осјемењавања у оквиру рада Центра за вјештачко осјемењавање стоке, Скупштина сматра да би ову зоотехничку мјеру требало форсирати само у оним општинама — одређеним рејонима — гдје је могућа директна испорука сјемена (сперме) аутобуским саобраћајем и гдје за то постоје објективни услови. Ако би се у том смислу извршиле припреме: донијели прописи и одредили рејони обавезног вјештачког осјемењавања крава, шкартирали из расплода сви бикови приватних власника, импровизирали и најнужније опремили пунктови на таквим подручјима, гдје би се краве приводиле и осјемењавале, ријешило питање претходног уплаћивања оплодње свих крава на подручју гдје је вјештачко осјемењавање обавезно и та средства ставила на располагање ветеринарским станицама за оспособљавање стручног кадра и набавку превозних средстава која би се употребљавала за обилазак пунктова, односно осјемењавање крава, — Скупштина сматра да би таква организација омогућила да се годишње, умјесто 3 000 осјемењава и преко 15 000 крава, а то ће рећи и да се Центар за вјештачко осјемењавање својим приплодно одабраним биковима користи у много већој мјери него данас.

На подручјима и у општинама гдје није могуће проводити вјештачко осјемењавање крава било би неопходно вршити обавезно одабирање бикова и редуциране бикове приватних власника постепено замјењивати биковима потребних квалитета из домаће производње који би се користили за природну оплодњу под одређеним условима. Комбинована једна и друга мјера са селекцијом женских расплодних грла на основу производних способности и расних одлика, домаће говедарство брзо би се квалитативно поправило и подигло на већи степен производње.

V

Потребно је активирати све заинтересоване факторе: медицинску службу, просвјетне раднике, друштвено-политичке организације и управне органе у борби против оних паразитарних болести које су заједничке људима и животињама, а у првом реду противу цистицеркозе и ехинококозе, које су јако раширене у неким подручјима Републике.

VI

Скупштина је разматрала питање забране клања телади, па је констатовала да се забраном клања телади на кланицама јако развио шверц телећим месом, јер „дивљи“ месари покољу сву телад која би се редовно клала на кланицама. Скупштина кон-

статује да ветеринарска служба није у стању да сузбије овакав шверц све док не буду постојале организације које ће откупљивати телад оних власника који по сваку цијену настоје да их отуђе јер им се више исплати продавати млијеко него прихрањивати телад до тежине дозвољене за клање.

VII

За ветеринарску службу има посебан значај Дијагностичка станица како у погледу дијагностицирања, односно сузбијања заразних и паразитарних болести, тако и у погледу утврђивања употребљивости за људску исхрану животних намирница животињског поријекла, па Скупштина сматра да би у овој установи требало што прије повећати стручни кадар и омогућити му стручно усавршавање, како би исти могао одговорити задацима које ће пред ову установу постављати интензивнија сточарска производња.

Пошто је спајањем са Заводом за унапређивање пољопривреде, Ветеринарска дијагностичка станица прешла са буџетског на самостално финансирање без дотација, питање њеног даљег опстанка зависиће од наплаћивања услуга, па Скупштина препоручује ветеринарским станицама и ветеринарској инспекцији да се постарају како би се у буџетима општинских скупштина и у Фонду за унапређивање пољопривреде обезбиједила финансијска средства из којих би се плаћале услуге које ће за рачун њихов, а у циљу сузбијања сточних зараза, вршити ова установа.

VIII

Што се тиче промета стоке, Скупштина сматра да су ограђене, уређене и пасошком службом снабђевене сточне пијаце — по једна у свакој општини — једини и најбољи начин који омогућава ветеринарској служби здравствену контролу стоке на подручју општине, као и оне стоке коју трговци и закупци откупљују и отпремају у разним правцима, ради чега су Основним законима о заштити стоке од сточних зараза и предвиђене једино овакве сточне пијаце. Одржавање сеоских сточних пијаца које нијесу ни ограђене ни снабђевене пасошком службом, нити контролисане од стране ветеринарске службе, више су штетне него корисне, и оне у свако доба представљају потенцијалну могућност за ширење сточних зараза за чије сузбијање друштвена заједница улаже велика новчана средства, па их као такве треба укинути.

IX

Разматрајући питање ветеринарске инспекције, Скупштина сматра да би исту требало ојачати, тј. поставити ветеринарског инспектора при општинским скупштинама гдје га још нема. Такође је потребно одвојити инспекцију од ветеринарских станица, које треба да дјелују и извршавају задатке под надзором ветеринарске инспекције.

X

Скупштина је разматрала и питање интеграције двије републичке ветеринарске установе са Заводом за унапређивање пољопривреде, као и реорганизацију Општинске ветеринарске станице у Титограду у Пољопривредно-ветеринарску станицу, па са жаљењем констатује да су такве одлуке донесене без претходног консултовања Управног одбора Друштва ветеринара и ветеринарских техничара. Начин на који је извршен избор руководиоца новоформиране Пољопривредно-ветеринарске станице и њеног органа управљања не оставља утисак да се према ветеринарској служби објективно поступило, што је утолико чудније кад се има у виду да је ова служба остварила резултате који јој се не могу оспорити.

*Савез друштава ветеринара и
ветеринарских техничара СРЦГ*